

УДК 811.161.3+811.512.156

Ю. А. Петрушэўская

Магілёўскі дзяржаўны ўніверсітэт імя А. А. Куляшова

**ТОЕСНЫЯ СТРУКТУРНА-СЕМАНТЫЧНЫЯ МАДЭЛІ ПРЫКАЗАК
У ГЕНЕТЫЧНА І АРЭАЛЬНА ДАЛЁКІХ МОВАХ
(НА МАТЭРЫЯЛЕ БЕЛАРУСКАЙ І ТУВІНСКАЙ МОЎ)**

У артыкуле прадстаўлены вынікі параўнання структурна-семантычных мадэляў міжмоўных прыказкавых паралеляў беларускіх і тувінскіх адзінак.

Мэта даследавання – вызначыць і дыферэнцаваць тоесныя структурна-семантычныя мадэлі прыказак у беларускай і тувінскай мовах.

Фактычны матэрыял даследавання склалі звыш 12 000 беларускіх і 770 тувінскіх прыказак. Акрамя гэтага, у даследаванні выкарастаны матэрыялы полілінгвальных парэміяграфічных крыніц. З абраных для аналізу тувінскіх прыказак 316 адзінак маюць розныя тыпы карэлятаў у беларускай мове, 31 прыказка – тоесныя беларускім структурна-семантычным мадэлі.

Тувінскія прыказкі, якія маюць тоесныя структурна-семантычныя мадэлі з беларускімі адзінкамі, можна размежаваць па ступені павелічэння іх разыходжанняў у форме і змесце з тоеснымі ім па структурнай мадэлі прыказкамі еўрапейскіх моў. Тоесныя паводле структурна-семантычнай мадэлі карэляты характарызуюцца значнай лінгвакультурнай маркіраванасцю, што пацвярджае спецыфічнасць тувінскай прыказкавай карціны свету пры адначасовым тыпалагічным падабенстве структурна-семантычнай арганізацыі беларускіх і тувінскіх прыказак.

Даследаванне выканана па заданні Беларускага Рэспубліканскага фонду фундаментальных даследаванняў, навуковы праект № 20231303.

Ключавыя словы: прыказка, беларуская мова, тувінская мова, тыпалагічнае супастаўленне, структурна-семантычныя мадэлі.

Для цытавання: Петрушэўская Ю. А. Тоесныя структурна-семантычныя мадэлі прыказак у генетычна і арэальна далёкіх мовах (на матэрыяле беларускай і тувінскай моў) // Труды БГТУ. Сер. 4, Принт- і медіатэхналогіі. 2024. № 2 (285). С. 145–153.

DOI: 10.52065/2520-6729-2024-285-20.

Yu. A. Petrushevskaya

Mogilev State A. Kuleshov University

**IDENTICAL STRUCTURAL-SEMANTIC PROVERB MODELS
IN GENETICALLY AND AREALY DISTANT LANGUAGES
(BASED ON THE BELARUSIAN AND TUVAN LANGUAGES)**

The article presents the results of a comparison of structural-semantic models of interlanguage Belarusian and Tuvan proverbial parallels.

The aim of the study is to identify and differentiate identical structural and semantic models of proverbs in the Belarusian and Tuvan languages.

The actual research material consisted of over 12.000 Belarusian proverbs and 770 Tuvan proverbs. In addition, the research uses materials from multilanguage paremiographic sources. Of the Tuvan proverbs selected for analysis, 316 units have different types of correlates in the Belarusian language, 31 proverbs have structural-semantic models identical to Belarusian ones.

Tuvan proverbs, which have identical structural-semantic models with Belarusian units, can be differentiated by the increasing degree of their differences in form and content with proverbs of European languages identical to them in terms of structural model. Correlates identical according to the structural-semantic model are characterized by significant linguistic and cultural marking, which confirms the specificity of the Tuvan proverbial picture of the world at the same time as the typological similarity of the structural-semantic organization of Belarusian and Tuvan proverbs.

The research was carried out of the task of the Belarusian Republican Fund for Fundamental Research (project no. 20231303).

Keywords: proverb, Belarusian language, Tuvan language, typological comparison, structural-semantic proverbs.

For citation: Petrushevskaya Yu. A. Identical structural-semantic proverbs models in genetically and areally distant languages (based on the Belarusian and Tuvan languages). *Proceedings of BSTU, issue 4, Print- and Mediatechnologies*, 2024, no. 2 (285), pp. 145–153 (In Belarusian).

DOI: 10.52065/2520-6729-2024-285-20.

Уводзіны. Вызначэнне тоесных або блізкіх па змесце і структуры прыказак у розных мовах свету з’яўляецца адной з актуальных праблем сучаснай парэміялогіі як асобнай мовазнаўчай дысцыпліны [1–3], ад вырашэння якой прама залежыць адэкватнасць апісання нацыянальна-культурнага кампанента ў прыказкавым фондзе кожнай мовы [4, 5], этнакультурнай спецыфікі зместу прыказак у іх адносінах да рэчаіснасці [6–10].

У сучаснай парэміялогіі структурна-семантычная мадэль прыказак вызначаецца як «эмпірычна верифіцуюемы ідэальны образец формы і зместу данай пасловицы, яўляючыся інварыянтам для всех варыянтных і факультатывных форм её лексико-семантычнага зместу і граматычнай арганізацыі, а таксама всех варыянтаў её агульнага значэння» [4, с. 1015]. Структурна-семантычнае мадэляванне прыказак дазваляе аб’ектыўна дыферэнцаваць у межах адной мовы фармальныя варыянты адной і той жа прыказкі і блізкія ёй па форме адзінкі, а таксама розныя па змесце прыказкі, у тым ліку сінанімічныя [11]. Выкарыстанне такога падыходу пры аналізе прыказкавых фондаў розных моў дазваляе вызначыць у іх межах прыказкі як нацыянальныя варыянты адной і той жа ўніверсальнай прыказкавай структурна-семантычнай мадэлі, што было намі прадаманстравана на матэрыяле беларускіх і еўрапейскіх прыказак [3, 12].

Беларускія і тувінскія прыказкавыя адзінкі шырока даследуюцца ў параўнанні з іншымі мовамі [6, 7, 13–15]. Аднак вывучэнне прыказкавых структурна-семантычных мадэляў дазваляе удакладніць існуючыя ўяўленні аб тыпалагічных уласцівасцях прыказак дадзенай пары генетычна і арэальна аддаленых моў.

Мэта даследавання – вызначэнне тоесных структурна-семантычных прыказкавых мадэляў і іх дыферэнцыяцыя па характары міжмоўнай карэляцыі ў беларускай і тувінскай мовах.

Фактычны матэрыял даследавання склалі звыш 12 000 беларускіх прыказак, зафіксаваных у зборніку «Прыказкі і прымаўкі» (1976) [16], а таксама ў шэрагу іншых даведнікаў [17–19]. Асноўным матэрыялам для супастаўлення паслужылі 770 тувінскіх прыказак, якія былі адабраны з дапамогай фронтальнай выбаркі з найноўшага зборніка «Пословицы и поговорки тувинского народа» (2020) Б. К. Будупа [20], а таксама даведніка «Тувинские пословицы и поговорки» (1966) М. Хадаханэ і О. Саган-оол [21]. Таксама былі выкарыстаны матэрыялы полілінгвальных парэміяграфічных крыніц [22–28].

Метадалагічнай падставай для даследавання паслужылі палажэнні тэорыі прыказак як фразавых тэкстаў [1–3, 29, 30] і як моўных (афарыстычных) адзінак [31–33], тэорыі тыпалагічнага вывучэння прыказак розных моў свету [34, 35],

у тым ліку прыказкавага фонду беларускай мовы на фоне іншых моў [36–39]. Выкарыстаны супастаўляльны метады з апорай на метадыку структурна-семантычнага мадэлявання прыказак [11, 13, 40, 41], прыёмы дыферэнцыяцыі агульнага з іншымі мовамі і спецыфічнага ў прыказкавым фондзе мовы [4], лінгвакультуралагічны аналіз прыказак [5, 42, 43]. Адзначаны метады апрабаваны аўтарам артыкула ў шэрагу папярэдніх даследаванняў па супастаўленні беларускай мовы і іншых моў – вепскай [14, 44] і тувінскай [15, 45], а таксама па выяўленні правербіальных універсальных у беларускай мове [46] і ў тувінскай мове [47].

Асноўная частка. У выніку супастаўлення беларускага і тувінскага прыказкавых фондаў устаноўлена, што з абраных для параўнання 770 тувінскіх прыказак 316 адзінак маюць розныя тыпы карэляцыі ў беларускай мове, а 31 тувінская прыказка – тоесныя з беларускімі прыказкамі структурна-семантычнай мадэлі.

Як вядома, найбольш тыпалагічна значныя міжмоўныя адпаведнікі – гэта прыказкавыя аналагі, тоесныя структурна-семантычныя мадэлі прыказак, ідэнтычныя і блізкія прыказкавыя вобразы і канцэпты [4, с. 1015–1016]. Выяўленне прыказак з тоеснымі структурна-семантычнымі мадэлямі ў беларускай і тувінскай мовах – гэта адзін з неабходных паслядоўных крокаў да вызначэння тыпалагічнай агульнасці / спецыфічнасці паміж генетычна і арэальна далёкімі мовамі.

Лінгвістычныя мадэлі прыказак можна дыферэнцаваць паводле аб’екта мадэлявання, полілінгвальнай або модалінгвальнай прыналежнасці прыказкавага матэрыялу і г. д. Найбольш рэпрэзентатыўнымі можна лічыць тыпалагічныя і дэскрыптыўныя структурныя адзінкавыя прыказкавыя мадэлі, паколькі яны па аб’ёме супадаюць з моўным арыгіналам, цалкам грунтоўна на эмпірычных ведах аб ім, аб’ектыўна верыфікуюцца шляхам назірання і інтраспекцыі.

Прыкладам дэскрыптыўнай структурнай адзінкавай мадэлі прыказак з’яўляецца апісанне формы кожнай прыказкі ў тлумачальным (нарматыўным) парэміяграфічным даведніку паводле ўсіх яе варыянтных і факультатывных элементаў, напр.: *Да пары збан (жбан) вяду носіць < ручка (вушка) адарвецца – збан наб’ецца >* [48, с. 157]. *Глухому дзве абедні не служаць, або Для глухога дзвюх абедзень не служаць* [48, с. 136]. *Дараванаму (дарованаму, дармавому) каню ў зубы не глядзяць* [48, с. 158] і да т. п.

Узорам тыпалагічнай структурнай адзінкавай прыказкавай мадэлі з’яўляецца вызначэнне формы агульнай для розных моў прыказкі ў полілінгвальным парэміяграфічным даведніку з адзначэннем яе варыянтных і факультатывных элементаў, што рэалізуюцца ў кожнай мове, як гэта вызначана ў слоўніку еўрапейскіх прыказак

“European Proverbs in 55 Languages” Дж. Пацалаі (1979), напр.: *Збан так доўга даходзіць да вады / студні / фантана, пакуль ён не зломіцца (ці пакуль яго ручка / горлачка не зломіцца)* ‘The pitcher goes so long to the water / well / fountain until it breaks (or until its handle / neck breaks)’ [27, p. 287]. *Не глядзіце дарованаму каню / аслу ў рот (або ў зубы / на аброць / на падкову)* ‘Look not a gift horse / donkey in the mouth (or at the teeth / bridle / shoe)’ [27, p. 54] і да т. п.

У выпадку супастаўлення дзвюх моў структурная мадэль выкарыстоўваецца ў якасці ідэальнага міжмоўнага інварыянта (ўзору) для аналігічных або блізкіх па форме і змесце прыказак у розных мовах (варыянтаў мадэлі), што верыфікавана ў найноўшых даследаваннях на матэрыяле прыказак розных моў [3, с. 12–55], беларускіх прыказак на шырокім моўным фоне [12, с. 32–88], а таксама беларускіх прыказак у параўнанні з прыказкамі вепскай мовы [44, с. 500–501] і тувінскай мовы [45, с. 250–253].

Варта адзначыць, што прыказкі ў розных мовах з аднолькавай структурна-семантычнай мадэллю могуць быць або аналагамі (калі адрозненні ў змесце амаль адсутнічаюць пры не вельмі істотных фармальных адрозненнях у форме нацыянальных варыянтаў прыказак), або міжмоўнымі карэлятамі (калі існуюць істотныя адрозненні ў змесце прыказак, але іх форма ў рознай ступені супадае ў розных мовах).

Наяўнасць прыказак-аналагаў у розных мовах паказвае на іх тыпалагічную блізкасць, што было намі ўжо абгрунтавана ў папярэдніх артыкулах [14, 15]. Фіксацыя факта наяўнасці прыказак з тоеснымі структурна-семантычнымі мадэлямі дазваляе, у сваю чаргу, меркаваць аб тыпалагічных падабенствах ці адрозненнях у структурна-семантычнай арганізацыі прыказак розных моў. Таму кожны выпадак структурна-семантычнай тоеснасці прыказак розных моў мае тыпалагічную значнасць, а інвентарызацыя такіх адзінак можа разглядацца як адна з мэтай іх супастаўляльна-тыпалагічнага аналізу.

Пры параўнанні прыказак розных моў шляхам структурна-семантычнага мадэлявання неабходна ўлічваць кампазіцыйныя асаблівасці прыказкавых адзінак у кожнай мове.

Так, асаблівасцю прыказак тувінскай мовы з’яўляецца спецыфічны двухчленны паралелізм [49, с. 343], калі прыказка складаецца з дзвюх структурна-кампазіцыйных частак, адна з якіх мае прыродныя, а другая сацыяльныя вобразы. Аднак такая будова прыказак сама па сабе не мае тыпалагічнай значнасці з пункту гледжання правербіяльнай тыпалогіі моў з прычыны таго, што часцей структурна-кампазіцыйная будова абумоўлена экстралінгвістычнымі фактарамі. Сведчаннем можа служыць тое, што адна і тая ж тувінская

прыказка паводле пэўных уласцівасцяў сваіх розных частак можа быць аднесенай да адзінак розных тыпалагічных класаў.

Так, першая частка тувінскай прыказкі *Кежиг-лиг хемни үер үрээр, Кежээ келинни хоп үрээр* ‘Разводдзе нават моцныя берагі разрывае, Шэпты нават цяжкую нявестку псуюць’ [20, с. 31] мае аналагі ў беларускай мове *Прыткавая рака берагі падрываець* [16, I, с. 57], *Ціхая вада берагі мые (падмывае, разрывае, рве)* [16, II, с. 300] і з’яўляецца нацыянальным варыянтам універсальнай прыказкі паводле структурна-семантычнай мадэлі “*Still waters wash away the bank (v2)*” [27, pp. 373–376]. Адначасова з гэтым другая частка тувінскай прыказкі самастойна супадзіцца з карэлятыўнымі беларускімі прыказкамі на падставе тоеснасці структурна-семантычных мадэляў, параўн.: *Шэпты (шопаткі) хату губяць; Шэпты хату зводзяць і вузлы разносяць* [16, II, с. 44].

На наш погляд, для ўстанаўлення тоеснасці структурна-семантычных мадэляў беларускіх і тувінскіх прыказак дастаткова фіксацыі такой міжмоўнай тоеснасці хаця б адной структурнай часткі тувінскай прыказкі, паколькі на гэтай падставе ўжо можна рабіць пэўныя высновы аб супадзенасці прыказкавых мадэляў розных моў, што дапамагае, у сваю чаргу, вызначыць тыпалагічны падабенствы і/або адрозненні ў структурна-семантычнай арганізацыі прыказак і акрэсліць іх значнасць для правербіяльнай тыпалогіі.

Усе вызначаныя тоесныя структурна-семантычныя мадэлі прыказак у беларускай і тувінскай мовах дыферэнцуюцца па ступені ўзрастання міжмоўных разыходжанняў на тыпалагічна значныя групы паводле наступных адрозненняў са сваімі іншамоўнымі карэлятамі.

1. Беларускія і тувінскія прыказкі, якія фармальна адрозніваюцца толькі адным семантычна дамінантным лексічным кампанентам. Напрыклад, тувінская прыказка *Өскен чери – төрэн ие, өкелерниш – соңу ие* ‘Родная зямля – маці, чужая зямля – мачаха’ [19, с. 45] адрозніваецца ад беларускай *Родная зямля – маці, чужая старонка – мачаха* [16, I, с. 290] адным лексічным кампанентам (параўн. тув. *өкелерниш* ‘зямля’ – бел. *старонка*). Або *Муң лаң өрнунга чүс эштиг чор* ‘Не імей тысячу лаң, а імей сто друзей’ [48, с. 301], якая адрозніваецца ад адпаведніка ў беларускай мове адным кампанентам ‘лан (тувінская назва грошаў)’ (параўн. *Не май сто рублёў, а май сто сяброў*; таксама ў рускай мове *Не імей сто рублей, [а] імей сто друзей*; ва ўкраінскай мове *Не май сто рублів, а одного друга* [28, с. 227]).

2. Беларускія і тувінскія прыказкі, якія фармальна адрозніваюцца адначасова двума семантычна дамінантнымі лексічнымі кампанентамі, шчыльна звязанымі па сэнсе адзін з адным. Напрыклад, аналаг беларускай прыказкі

Вочы не бачаць, то й душа (сэрца) не баліць [16, II, с. 470] у тувінскай мове *Карактың көргенинде, Чүректің күзээнінде* ‘Вочы ўбачылі, а сэрцу захацелася’ [20, с. 104] з’яўляецца нацыянальным варыянтам універсальнай прыказкі паводле структурна-семантычнай мадэлі *Far from the eye, far from the heart or Out of sight, out of mind* (v1) ‘Далёка ад вачэй, далёка ад сэрца, або Па-за полем зроку, па-за думкамі’; *What the eye does not see, the heart does not grieve over* (v2) ‘Што вока не бачыць, пра гэта сэрца не смуткуе’ [27, р. 165]. Параўн. у іншых мовах: балгарскай – *Далеч от очите, далеч от сърцето* ‘Далёка ад вачэй, далёка ад сэрца’; польскай – *Co z oczu, to z myśli* (z *serca*) ‘З вачэй, то з думак (з сэрца)’; рускай – *С глаз долой – из сердца вон*; славацкай – *So oko nevidi, to srdce nežiada* ‘Што не бачыць вока, не патрабуе сэрца’; украінскай – *Далі очі – далі серце*; чэшскай – *Sejde z očí, sejde z mysli* ‘Пайдзі з вачэй, пайдзі з памяці’; латышскай – *Kad acis neredz, tad sirds nesāp* ‘Калі вочы не бачаць, сэрца не баліць’; англійскай – *Out of sight, out of mind* ‘Па-за полем зроку, па-за думкамі’; іспанскай – *Ojos que no ven, corazón que no siente / duele / quiebre / llora* ‘Вочы не бачаць, сэрца не адчувае / не баліць / не ломіцца / не плача’; фінскай – *Poissa silmistä, poissa sydäimestä / mielestä* ‘З вачэй, то з думак (з сэрца)’ [28, с. 51–52].

Тоесную структурна-семантычную мадэль маюць беларуская прыказка *Без бога ні да парога* [48, с. 84] і яе аналаг у тувінскай мове – *Бурган чокта, орук ажык* ‘Без бога адкрыта дарога’ [18, с. 22]; параўн. у іншых мовах: польскай – *Bez Boga ani do proga* ‘Без Бога ні да парога’; рускай – *Без Бога не до порога*; украінскай – *Без бога ані до порога* [28, с. 121].

Тувінская прыказка *Ийи адыг чаңгыс үнғурну былаажып тур* ‘Два мядзведзі адну нару адзін у аднаго адбіраюць’ [49, с. 68] адрозніваецца ад тоесных паводле структурна-семантычнай мадэлі прыказак у іншых мовах семантычна злучанымі кампанентамі ‘нару адзін у аднаго адбіраюць’, параўн.: у беларускай – *Два мядзведзі ў адным логавішчы ўжыцца не могуць* [48, с. 164]; рускай – *Два медведя в одной берлоге не живут (не уживутся)*; украінскай – *Два ведмеді в одній берлозі не живуть*; нямецкай – *Zwei Bären vertragen sich nicht in einer Höhle* ‘Два мядзведзі ў адной берлозе не вытрымаюць’ і інш. [28, с. 149–150].

Беларуская прыказка *Як багаты памрэ, а тры з хаты прэ, а як бедачок – толькі поп ды дзячок, Як багаты памрэ, то і апошні з хаты прэ, а як бедны худачок – толькі попик ды дзячок* [48, с. 616] адрозніваецца ад тоеснай паводле структурна-семантычнай мадэлі тувінскай прыказкі *Бай кижжи өлүп каарга, шупту дыңнаар; багай кижжи өлүп каарга, чамдыгы дыңнаар* ‘Багаты памрэ – кожны пачуе, бедны памрэ – не кожны

пачуе’ [21, с. 110] усімі кампанентамі, акрамя двух: «багач» і «бядняк».

3. Беларускія і тувінскія прыказкі, якія фармальна адрозніваюцца наяўнасцю спецыфічнай структурнай часткі, што рэпрэзентуе этнакультурную своеасаблівасць кампазіцыйнай будовы прыказак у тувінскай мове. Так, тувінская прыказка *Хоюган аъттың кара көскү, Кортук кижиниң кулаа дыыжы* ‘Палахліваму каню ўсё здаецца, Баязліваму чалавеку ўсё мроіцца’ [20, с. 59] заснавана на прамым двучленным паралелізме, дзе першая частка суадносіцца з аналагамі ў беларускай мове – *Пужаная ворона куста баіцца* [16, II, с. 295]; рускай – *Пуганая ворона и куста боится, Пуженая (Пужаная) ворона и куста боится*; украінскай – *Лякана ворона куца боіться, Стрільяна ворона куца боіться* [28, с. 213], а другая частка *Кортук кижиниң кулаа дыыжы* ‘Баязліваму чалавеку ўсё мроіцца’ мае ўласныя аналагі ў беларускай мове – *Баязліваму і страх здаецца (у вочы лезе); Баязлівага і страх трапляе; Баязліваму й капа стогам здаецца; Баязліваму і корч (мыш) мядзведзь; Баязліваму і свой цень страшны* [16, II, с. 296]; рускай – *Пуганный медведь и пня боится, Трусливому зайке и пенек – волк; украинская – Боязливому і миш ведмідь, Боязливому і копа здається стогам, Полоханий заець і пенька боіться* [28, с. 120].

4. Беларускія і тувінскія прыказкі, якія фармальна адрозніваюцца ўсім лексічным складам, акрамя аднаго семантычна дамінанта нага лексічнага кампанента. Так, тувінская прыказка *Экиниң чуртунга ыяш чыдар, бактың чуртунга баг чыдар* ‘Ад добрага гаспадара ў юрты дровы застаюцца, ад дрэннага гаспадара – кавалкі аркана валяюцца’ [20, с. 86–87] мае агульны кампанент “гаспадар (добры / дрэнны)” з прыказкамі ў беларускай мове – *З добрым гаспадаром нажывешся, з дрэнным гора набярэшся* [48, с. 218]; рускай – *У доброго хозяина побудеешь, одёжи понабудеешь, у плохого побудеешь – последнюю избудеешь*; украінскай – *Добрий хазяїн ізбере, а поганий розгребе* [28, с. 172].

Тувінская прыказка *Дүрген чиг, оожум – быжыг* ‘Хутка – вільготна, павольна – трывала’ [21, с. 129] мае агульны кампанент “павольна” з прыказкамі ў беларускай мове – *Памалу едучы, далей будзеш, Паціху (Цішэй) едзеш – далей будзеш* [48, с. 573]; балгарскай – *Който иде полека, той отива далеко* ‘Хто ідзе павольна, той ідзе далёка’; польскай – *Kto potału jedzie, ten dalej zajedzie* ‘Хто ідзе павольна, той ідзе далей’; рускай – *Тише едешь, дальше (дале) будешь*; славенскай – *Počasi se (tudi) daleč pride* ‘Павольна (нават) далей усяго дойдзеш’; украінскай – *Pomalu їди, далі зайдеши*; чэшскай – *Pomalu dále ujdeš / dojdeš* ‘Павольна далей пойдзеш / дойдзеш’;

нямецкай – *Mit langsam gehen kommt man das fernest* ‘Павольна ідзяце, прыйдзеце далей’; венгерскай – *Lassan járj, tovább érsz* ‘Павольна ідзіце, далей прыйдзеце’ [28, с. 85–86].

5. Беларускія і тувінскія прыказкі, якія фармальна адрозніваюцца як на лексічным складзе, акрамя аднаго (ці некалькіх) семантычна дамінантных лексічных кампанентаў, так і на сінтаксічнай структуры. Так, тувінская прыказка *Ye kээрге, адыр чок, үер кээрге чай чок* ‘Часу на скажаш: пачакай; разводдзю на скажаш: пастой’ [20, с. 55] мае агульны кампанент у прыказках беларускай мовы – *Час не чакае* [28, с. 296]; польскай – *Czas ucieka, wieczność czeka* ‘Час мінае, вечнасць чакае’; рускай – *Время не ждёт*; англійскай – *Time and tide wait for no man* ‘Час і плынь нікога не чакаюць’; італьянскай – *Il tempo stringe* ‘Час не чакае’; французскай – *Le temps n’attend pas* ‘Час не чакае’ і інш. [28, с. 296].

Заклучэнне. Супастаўленне прыказкавых фондаў беларускай і тувінскай моў у аспекце выяўлення міжмоўных паралеляў дазволіла вызначыць у абедзвюх мовах тоесныя па структурна-семантычнай мадэлі прыказкі (у дачыненні да далёкіх паводле зместу адзінак). Тоесныя па мадэлі беларускія і тувінскія прыказкі дыферэнцуюцца на пяць груп па ступені ўзрастання адрозненняў у складзе лексічных кампанентаў і ў сінтаксічных формах прыказак (ад міжмоўных карэлятаў, якія адрозніваюцца толькі адным лексічным кампанентам, да карэлятыўных у дзвюх

мовах прыказак, якія адрозніваюцца амаль усім лексічным складам і сінтаксічнай структурай).

Для тувінскіх прыказак уласцівы спецыфічны двухчленны паралелізм, што выяўляецца ў магчымасці аднесенасці кожнай з частак адной тувінскай прыказкі да розных тыпалагічных класаў адзінак. Для вызначэння тоеснасці структурна-семантычных мадэляў беларускіх і тувінскіх прыказак дастаткова фіксацыі міжмоўнай тоеснасці хаця б адной часткі двухчленнай тувінскай прыказкі з беларускай прыказкай.

Вынікі даследавання паказалі як значную колькасць супадзенняў у форме беларускіх і тувінскіх прыказак, што сведчыць аб тыпалагічнай блізкасці структурна-семантычных прыказкавых мадэляў у дадзеных мовах, так і высокую ступень лінгвакультурнай маркіраванасці тоесных па структурна-семантычнай мадэлі беларускіх і тувінскіх прыказак, што паказвае на ўзаемную дэтэрмінацыю тыпалагічна агульнага і спецыфічнага ў прыказкавых фондах абедзвюх моў.

Перспектывай далейшага супастаўляльнага вывучэння прыказак такіх генетычна і арэальна далёкіх моў, як беларуская і тувінская, з’яўляецца выяўленне ў іх прыказкавых фондах адзінак з ідэнтычнымі канцэптамі і вобразамі (на шырокім іншамоўным фоне). Гэта дазволіць вызначыць тэарэтычныя, метадалагічныя і фактычныя падставы для супастаўляльнага даследавання прыказак беларускай мовы і іншых цюркскіх моў.

Спіс літаратуры

1. Пареміология в дискурсе / под ред. О. В. Ломакиной. М.: URSS: Ленанд, 2015. 294 с.
2. Пареміология без границ / под ред. М. А. Бредиса, О. В. Ломакиной. М.: РУДН, 2020. 244 с.
3. Пареміология на перекрёстках языков и культур / под ред. Е. Е. Иванова, О. В. Ломакиной. М.: РУДН, 2021. 246 с.
4. Иванов Е. Е., Ломакина О. В., Петрушевская Ю. А. Национальная специфичность пословичного фонда (основные понятия и методика выявления) // Вестник РУДН. Сер. Теория языка. Семиотика. Семантика. 2021. Т. 12, № 4. С. 993–1032.
5. Бредис М. А., Иванов Е. Е. Лингвокультурологический комментарий в полилингвальных словарях пословиц // Вопросы лексикографии. 2022. № 26. С. 5–29.
6. Зиновьева Е. И., Алёшин А. С. Семья в компаративных паремиях тувинского, шведского и русского языков // Новые исследования Тувы. 2022. № 1. С. 131–145.
7. Нелюбова Н. Ю. Аксиологические доминанты паремий как типологические маркеры тувинской, русской и французской этнокультур // Новые исследования Тувы. 2022. № 1. С. 146–163.
8. Нелюбова Н. Ю. Репрезентация ценностей в карельском пареміологическом фонде (на фоне паремий неродственных языков) // Вестник угроведения. 2022. Т. 12, № 3. С. 476–485.
9. Бредис М. А., Иванов Е. Е. Провербиальные факторы перевода тувинских пословиц в аспекте нормативной и полилингвальной пареміографии (на фоне русского и английского языков) // Новые исследования Тувы. 2022. № 1. С. 17–36.
10. Селиверстова Е. И. Бинарные структуры в тувинских пословицах как проявление национально-маркированного видения мира // Новые исследования Тувы. 2022. № 1. С. 115–130.
11. Иваноў Я. Я., Петрушэўская Ю. А. Асноўныя кампаненты прыказкі як моўнай адзінкі: прыказкавая структурна-семантычная мадэль // Весці БДПУ. 2021. № 4. С. 44–52.
12. Петрушэўская Ю. А. Моўная спецыфічнасць і нацыянальная адметнасць прыказак беларускай мовы. Магілёў: МДУ імя А. А. Куляшова, 2021. 220 с.

13. Иванов Е. Е., Ломакина О. В., Нелюбова Н. Ю. Семантический анализ тувинских пословиц: модели, образы, понятия (на европейском паремиологическом фоне) // Новые исследования Тувы. 2021. № 3. С. 232–248.
14. Петрушэўская Ю. А. Прыказкі-аналагі ў генетычна і арэальна далёкіх мовах (на матэрыяле беларускай і вепскай моў) // Труды БГТУ. Сер. 4, Принт- и медиатехнологии. 2023. № 2 (273). С. 96–104.
15. Петрушэўская Ю. А. Прыказкі-аналагі ў генетычна і арэальна далёкіх мовах (на матэрыяле беларускай і тувінскай моў) // Веснік Мазырскага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя І. П. Шамякіна. 2023. № 2 (62). С. 147–153.
16. Прыказкі і прымаўкі: у 2 кн. / склад. М. Я. Грынблат. Мінск: Навука і тэхніка, 1976. Кн. 1. 559 с.; кн. 2. 616 с.
17. Лепта библейской мудрости: русско-славянский словарь библейских выражений и афоризмов с соответствиями в германских, романских, армянском и грузинском языках: в 2 т. / под ред. Е. Е. Иванова [и др.]. Могилев: МГУ имени А. А. Кулешова, 2019. Т. 1. 334 с.; т. 2. 308 с.
18. Іваноў Я. Я. Крылатыя афарызмы ў беларускай мове: з іншамоўных літаратурных і фальклорных крыніц VIII ст. да н. э. – XX ст.: тлумачальны слоўнік. Магілёў: МДУ імя А. А. Куляшова, 2011. 164 с.
19. Иванова С. Ф., Іваноў Я. Я. Слоўнік беларускіх прыказак, прымавак і крылатых выразаў. Мінск: БФС, 1997. 262 с.
20. Пословицы и поговорки тувинского народа / авт.-сост. Б. К. Будуп. Кызыл: Тув. книж. изд-во: Радуга Тувы, 2020. 112 с.
21. Тувинские пословицы и поговорки / сост.-пер. М. Хадаханэ, О. Саган-оол. Кызыл: Тувкнигоиздат, 1966. 172 с.
22. Иванов Е. Е. Русско-белорусский словарь пословиц: в 2 ч. Могилев: Брама, 2001. Ч. 1. 144 с.; ч. 2. 164 с.
23. Іваноў Я. Я., Раманава Н. К. Беларуская-нямецкі парэміялагічны слоўнік. Магілёў: МДУ імя А. А. Куляшова, 2006. 108 с.
24. Иванова С. Ф., Іваноў Я. Я. Польшка-беларускі парэміялагічны слоўнік. Магілёў: МДУ імя А. А. Куляшова, 2007. 192 с.
25. Иванов Е. Е., Мокиенко В. М. Русско-белорусский паремиологический словарь. Могилев: МГУ имени А. А. Кулешова, 2007. 242 с.
26. Англа-беларускі парэміялагічны слоўнік / пад рэд. Я. Я. Іванова. Магілёў: МДУ імя А. А. Куляшова, 2009. 240 с.
27. Paczolay G. European Proverbs in 55 Languages, with Equivalentents in Arabic, Persian, Sanskrit, Chinese, and Japanese. Veszprém: Veszprémi Nyomda, 1997. 527 p.
28. Петрушэўская Ю. А. Універсальны і інтэрнацыянальны кампаненты ў парэміялагічным складзе беларускай мовы: беларуска-іншамоўны слоўнік. Магілёў: МДУ імя А. А. Куляшова, 2020. 316 с.
29. Лепешаў І. Я. Парэміялогія як асобны раздзел мовазнаўства. Гродна: ГрДУ, 2006. 279 с.
30. Бредис М. А., Ломакина О. В., Мокиенко В. М. Пословица в современной лингвистике: определение, статус, функционирование // Вестник Московского университета. Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. 2019. № 3. С. 34–43.
31. Іваноў Я. Я. Праблемы лінгвістычнага вывучэння афарызма. Магілёў: Брама, 2003. 194 с.
32. Іваноў Я. Я. Дыферэнцыяльныя прыметы афарызма. Магілёў: Брама, 2004. 160 с.
33. Иванов Е. Е. Афоризм в кругу малых текстовых форм в устном, письменном и электронном дискурсах // Вестник РУДН. Сер. Теория языка. Семиотика. Семантика. 2022. Т. 13, № 4. С. 898–924.
34. Seliverstova E. I. Levels of Manifestation of Typological Similarity in Proverbs of Different Languages // RUDN Journal of Language Studies, Semiotics and Semantics. 2020. Vol. 11, no. 2. P. 198–212.
35. Бредис М. А., Иванов Е. Е. Типология пословиц прибалтийско-финских народов России о богатстве и бедности (на европейском паремиологическом фоне) // Вестник угроведения. 2021. Т. 11, № 4. С. 607–615.
36. Іваноў Я. Я. Парэміялагічныя сістэмы беларускай і рускай моў: падабенствы і разыходжанні // Філолагічныя студыі. 2011. Вип. 6/2. С. 53–63.
37. Иванов Е. Е., Руис-Соррилья Крусате М. Принципы и структура испанско-белорусского паремиологического словаря // Труды БГТУ. Сер. 4, Принт- и медиатехнологии. 2021. № 2. С. 104–111.
38. Алёшин А. С., Іваноў Я. Я. Матэрыялы да ўкладання беларуска-шведскага слоўніка прыказак // Труды БГТУ. Сер. 4, Принт- и медиатехнологии. 2022. № 1 (255). С. 86–95.
39. Aleshin A., Ivanov E. Swedish parallels of Belarusian proverbs: Structural-semantic modeling. Scandinavian Philology. 2023. Vol. 21, no. 1. P. 5–23.
40. Іваноў Я. Я., Петрушэўская Ю. А. Асноўныя кампаненты прыказкі як моўнай адзінкі: лексічны склад, граматычная арганізацыя, фармальныя і структурна-семантычныя варыянты // Весці БДПУ. 2022. № 1. С. 75–79.

41. Ivanov E., Feldman V. Principles of the Contrastive Description of Aphoristic Paremiology (in Belarussian and Russian Languages) // *Acta Germano-Slavica*. 2007. Vol. 1. P. 85–97.
42. Бредис М. А., Ломакина О. В., Мокиенко В. М. Русинская фразеология как пример культурно-языкового трансфера в славянских языках (на материале нумеративных единиц) // *Русин*. 2020. № 60. С. 198–212.
43. Иванов Е. Е. Лингвокультурологический комментарий в тувинско-русско-английском паремиологическом словаре // *Новые исследования Тувы*. 2023. № 1. С. 243–258.
44. Петрушевская Ю. А. Белорусские параллели вепских пословиц: в поисках типологически общего и этноспецифического // *Вестник угроведения*. 2022. Т. 12, № 3. С. 497–505.
45. Петрушевская Ю. А. Тувинские и белорусские пословичные параллели (типологическая общность на фоне этнокультурной специфичности) // *Новые исследования Тувы*. 2022. № 3. С. 241–263.
46. Петрушевская Ю. А. Методологии определения национального, интернационального и универсального в фразеологии и паремиологии белорусского языка // *WEST – EAST. Scientific Journal of ISPOP*. 2021. Vol 5, no. 1. P. 61–72.
47. Петрушевская Ю. А. Провербиальные универсалии в тувинском пословичном фонде (на фоне современных европейских языков) // *Новые исследования Тувы*. 2023. № 1. С. 259–279.
48. Лепешаў І. Я., Якалцэвіч М. А. Тлумачальны слоўнік прыказак. Гродна: ГрДУ імя Янкі Купалы, 2011. 695 с.
49. Курбатский Г. Н. Тувинцы в своём фольклоре (историко-этнографические аспекты тувинского фольклора). Кызыл: Тувинское книжное издательство, 2001. 464 с.

References

1. *Paremiologiya v diskurse* [Paremiology in Discourse] / ed. by O. V. Lomakina. Moscow, URSS Publ.: Lenand Publ., 2015. 294 p. (In Russian).
2. *Paremiologiya bez granits* [Paremiology without Borders] / ed. by M. A. Bredis, O. V. Lomakina. Moscow, RUDN Publ., 2020. 244 p. (In Russian).
3. Bredis M. A., Ivanov E. E., Lomakina O. V., Nelyubova N. Yu., Petrushevskaya Yu. A. *Paremiologiya na perekrestkakh yazykov i kul'tur* [Paremiology at the Crossroads of Languages and Cultures]. Moscow, RUDN Publ., 2020. 246 p. (In Russian).
4. Ivanov E. E., Lomakina O. V., Petrushevskaya Yu. A. National specificity of the proverbial fund (basic concepts and methods of detection). *Vestnik RUDN* [Bulletin of RUDN], series Language Studies, Semiotics and Semantics, 2021, vol. 12, no. 4, pp. 993–1032 (In Russian).
5. Bredis M. A., Ivanov E. E. Linguistic and cultural commentary in polylingual dictionaries of proverbs. *Voprosy leksikografii* [Russian Journal of Lexicography], 2022, no. 26, pp. 5–29 (In Russian).
6. Zinovieva E. I., Alyoshin A. S. Family in comparative proverbs of the Tuvan, Swedish and Russian languages. *Novyye issledovaniya Tuvy* [The New Research of Tuva], 2022, no. 1, pp. 131–145 (In Russian)
7. Nelubova N. Yu. Axiological dominants of proverbs as typological markers of Tuvan, Russian and French ethnocultures. *Novyye issledovaniya Tuvy* [The New Research of Tuva], 2022, no. 1, pp. 146–163 (In Russian).
8. Nelubova N. Yu. Representation of values in the Karelian paremiological fund (against the proverbs from unrelated languages background). *Vestnik ugrovedeniya* [Bulletin of Ugric Studies], 2022, vol. 12, no. 3, pp. 476–485 (In Russian).
9. Bredis M. A., Ivanov E. E. Proverbial factors of translation of Tuvan proverbs in the aspect of normative and multilingual paremiography (against the Russian and English languages background). *Novyye issledovaniya Tuvy* [The New Research of Tuva], 2022, no. 1, pp. 17–36 (In Russian).
10. Seliverstova E. I. Binary structures in Tuvan proverbs as a manifestation of a nationally marked vision of the world. *Novyye issledovaniya Tuvy* [The New Research of Tuva], 2022, no. 1, pp. 115–130 (In Russian).
11. Ivanou Ya. Ya., Petrushevskaya Yu. A. The main components of a proverb as a linguistic unit: a proverbial structural-semantic model. *Vesti BDFU* [Bulletin of BDFU], 2021, no. 4, pp. 44–52 (In Belarusian).
12. Petrushevskaya Yu. A. *Mounaya spetsyfichnasts' i natsyonal'naya admetnasts' prykazak belaruskay movy* [Linguistic peculiarity and ethnic specificity in Belarusian proverbs]. Mogilev, MDU imya A. A. Kulyashova Publ., 2021. 220 p. (In Belarusian).
13. Ivanov E. E., Lomakina O. V., Nelyubova N. Yu. Semantic analysis of Tuvan proverbs: models, images, concepts (against the European paremiological background). *Novyye issledovaniya Tuvy* [The New Research of Tuva], 2021, no. 3, pp. 232–248 (In Russian).
14. Petrushevskaya Yu. A. Analogue proverbs in genetically and areally distant languages (based on the belarusian and vepsian languages). *Trudy BGTU* [Proceedings of BSTU], issue 4, Print- and Mediatechnologies, 2023, no. 2 (273), pp. 96–104 (In Belarusian).

15. Petrushevskaya Yu. A. Analogue proverbs in genetically and areally distant languages (based on the Belarusian and Tuvan languages). *Vesnik Mazyrskaga dzyarzhavnaga pedagogichnaga univiersiteta imya I. P. Shamyakina* [Bulletin of Muzur State Pedagogical University named after I. P. Shamyakin], 2023, no. 2 (62), pp. 147–153 (In Belarusian).
16. *Prykazki i prymauki* [Proverbs and sayings] / ed. by M. Ya. Grynblat. Minsk, Navuka i tekhnika Publ., 1976, book 1, 559 p.; book 2, 616 p. (In Belarusian).
17. *Lepta bibleyskoy mudrosti: rusko-slavyanskiy slovar' bibleyskikh krylatykh vyrazheniy i aforizmov s sootvetstviyami v germanskikh, romanskikh, armianskom i gruzinskoy yazykakh* [Biblical Wisdom Mite: Russian-Slavic Dictionary of Biblical Winged Expressions and Aphorisms with Equivalents in German, Romance, Armenian and Georgian Languages] / ed. by E. E. Ivanov, V. M. Mokienko, D. Balakova, H. Val'ter. Mogilev, MGU imeni A. A. Kuleshova Publ., 2019, book 1, 288 p.; book 2, 308 p. (In Russian).
18. Ivanou Ya. Ya. *Krylatyya afaryzmy u belaruskay move: z inshamounykh litaraturnykh i fal'klornykh krynits VIII st. da n. e. – XX st.* [Winged aphorisms in the Belarusian language: from foreign literary and folklore sources of the VIII c. BC – XX c.] / ed. by Ya. Ya. Ivanou. Mogilev, MDU imya A. A. Kulyashova Publ., 2011. 164 p. (In Belarusian).
19. Ivanova S. F., Ivanou Ya. Ya. *Slounik belaruskikh prykazak, prymavak i krylatykh vyrazau* [Dictionary of Belarusian proverbs, saying and catchphrases]. Minsk, BFS Publ., 1997. 262 p. (In Belarusian).
20. *Poslovitsy i pogovorki tuvinskogo naroda* [Proverbs and sayings of the Tuvan people] / ed. by B. K. Budp. Kyzyl, Tuvinskoye knizhnoye izdatel'stvo Publ.: Raduga Tuvy Publ., 2020. 112 p. (In Tuvan).
21. *Tuvinskiye poslovitsy i pogovorki* [Tuvan proverbs and sayings] / ed. by M. Khadakhane, O. Sagan-ool. Kyzyl, Tuvknigoizdat Publ., 1966. 172 p. (In Tuvan).
22. Ivanov E. E. *Rusko-beloruskiy slovar' poslovits* [Russian-Belarusian Dictionary of Proverbs]. Mogilev, Brama Publ., 2001, part 1, 144 p.; part 2, 164 p. (In Russian).
23. Ivanou Ya. Ya., Ramanava N. K. *Belaruska-nyametski paremyalagichny slounik* [Belarusian-German Paremiological Dictionary]. Mogilev, MDU imya A. A. Kulyashova Publ., 2006. 108 p. (In Belarusian).
24. Ivanova S. F., Ivanou Ya. Ya. *Pol'ska-belaruski paremyalagichny slounik* [Polish-Belarusian paremiological dictionary]. Mogilev, MDU imya A. A. Kulyashova Publ., 2007. 192 p. (In Belarusian).
25. Ivanov E. E., Mokienko V. M. *Rusko-beloruskiy paremiologicheskiy slovar'* [Russian-Belarusian Paremiological Dictionary]. Mogilev, MGU imeni A. A. Kuleshova Publ., 2007. 242 p. (In Russian).
26. *Angla-belaruski paremyalagichny slounik* [English-Belarusian Paremiological Dictionary] / ed. by Ya. Ya. Ivanou. Mogilev, MDU imya A. A. Kulyashova Publ., 2009. 240 p. (In Belarusian).
27. Paczolay G. *European Proverbs in 55 Languages, with Equivalents in Arabic, Persian, Sanskrit, Chinese, and Japanese.* Veszprém, Veszprémi Nyomda Publ., 1997. 527 p.
28. Petrushevskaya Yu. A. *Universal'ny i internatsyyanal'ny kampanenty u paremyalagichnym skladze belaruskay movy: belaruska-inshamouny slounik* [Universal and International Components in the Paremiological Fund of the Belarussian Language: Belarussian-Foreign Dictionary]. Mogilev, MDU imya A. A. Kulyashova Publ., 2020. 316 p. (In Belarusian).
29. Lepeshau I. Ya. *Paremyalogiya yak asobny razdel movaznaustva* [Paremiology as a separate branch of linguistics]. Grodna, GrDU Publ., 2006. 279 p. (In Belarusian).
30. Bredis M. A., Lomakina O. V., Mokienko V. M. Proverbs in Modern Linguistics: Definition, Status, Functioning. *Vestnik Moskovskogo universiteta* [Moscow University Bulletin], series 19, Linguistics and Intercultural Communication, 2019, no. 3, pp. 34–43 (In Russian).
31. Ivanou Ya. Ya. *Prablemy lingvistychnaga vyvuchennia afaryzma* [Problems of linguistic study of aphorism]. Mogilev, Brama Publ., 2003. 194 p. (In Belarusian).
32. Ivanou Ya. Ya. *Dyferentsyyal'nyya prymety afaryzma* [Differential signs of aphorism]. Mogilev, Brama Publ., 2004, 160 p. (In Belarusian).
33. Ivanov E. E. Aphorism as small text forms in oral, written and electronic discourse. *Vestnik RUDN* [Bulletin of RUDN], series Language Studies, Semiotics and Semantics, 2022, vol. 13, no. 4, pp. 898–924 (In Russian).
34. Seliverstova E. I. Levels of Manifestation of Typological Similarity in Proverbs of Different Languages. *RUDN Journal of Language Studies, Semiotics and Semantics*, 2020, vol. 11, no. 2, pp. 198–212.
35. Bredis M. A., Ivanov E. E. Typology of proverbs of the Baltic-Finnish peoples of Russia about wealth and poverty (on the European paremiological material). *Vestnik ugrovedeniya* [Bulletin of Ugric Studies], 2021, vol. 11, no. 4, pp. 607–615 (In Russian).
36. Ivanou Ya. Ya. Paremiological systems of the Belarusian and Russian languages: Similarities and discrepancies. *Filologichni studii* [Philological Studies], 2011, no. 6/2, pp. 53–63 (In Belarusian).
37. Ivanov E. E., Ruiz-Zorrilla Cruzate M. Principles and structure of Spanish-Belarusian paremiological dictionary. *Trudy BGTU* [Proceedings of BSTU], issue 4, Print- and Mediatechnologies, 2021, no. 2 (249), pp. 104–111 (In Russian).

38. Alyoshin A., Ivanov E. Materials for the attachment of the Belarusian-Swedish dictionary of proverbs. *Trudy BGTU* [Proceedings of BSTU], issue 4, Print- and Mediatechnologies, 2022, no. 1 (255), pp. 86–95 (In Belarusian).

39. Alyoshin A., Ivanov E. Swedish parallels of Belarusian proverbs: Structural-semantic modeling. *Scandinavian Philology*, 2023, vol. 21, no. 1, pp. 5–23.

40. Ivanou Ya. Ya., Petrusheuskaya Yu. A. The main components of a proverb as a linguistic unit: lexical composition, grammatical organization, formal and structural-semantic variants. *Vestsi BDPU* [Bulletin of BSPU], 2022, no. 1, pp. 75–79 (In Belarusian).

41. Ivanov E., Feldman V. Principles of the Contrastive Description of Aphoristic Paremiology (in Belarusian and Russian Languages). *Acta Germano-Slavica*, 2007, vol. 1, pp. 85–97.

42. Ivanov E. E. Linguocultural commentary in the Tuvan-Russian-English paremiological dictionary. *Novyye issledovaniya Tuvy* [The New Research of Tuva], 2023, no. 1, pp. 243–258 (In Russian).

43. Bredis M. A., Lomakina O. V., Mokienko V. M. Rusyn phraseology as an example of cultural and linguistic transfer in Slavic languages (based on the material of numeric units). *Rusin* [Rusin], 2020, no. 60, pp. 198–212 (In Russian).

44. Petrushevskaya Yu. A. Belarusian parallels of Vepsian proverbs: in search of typologically common and ethno-specific. *Vestnik ugrovedeniya* [Bulletin of Ugric Studies], 2022, vol. 12, no. 3, pp. 497–505 (In Russian).

45. Petrushevskaya Yu. A. Tuvan and Belarusian proverbial parallels (typological community amid ethnocultural specificity). *Novyye issledovaniya Tuvy* [The New Research of Tuva], 2022, no. 3, pp. 241–263 (In Russian).

46. Petrushevskaya Yu. A. Methodology for determining national, international and universal in belarusian phraseology and paremiology. *WEST – EAST. Scientific Journal of ISPOP*, 2021, vol. 5, no. 1, pp. 61–72 (In Russian).

47. Petrushevskaya Yu. A. Tuvan and Belarusian proverbial parallels (typological community amid ethnocultural specificity). *Novyye issledovaniya Tuvy* [The New Research of Tuva], 2023, no. 1, pp. 259–279 (In Russian).

48. Lepeshau I. Ya., Yakaltsevich M. A. *Thumachal'ny slounik prykazak* [Explanatory dictionary of proverbs]. Grodna, GrDU Publ., 2011. 695 p. (In Belarusian).

49. Kurbatskiy G. N. *Tuvintsy v svoym fol'klora (istoriko-etnograficheskiye aspekty tuvinskogo fol'klora)* [Tuvans in their folklore: Historical and ethnographic aspects of Tuvan folklore]. Kyzyl, Tuvinskoye knizhnoye izdatel'stvo Publ., 2001. 464 p. (In Russian).

Інфармацыя пра аўтара

Петрушэўская Юлія Анатольеўна – кандыдат філалагічных навук, дацэнт кафедры тэарэтычнай і прыкладнай лінгвістыкі. Магілёўскі дзяржаўны ўніверсітэт імя А. А. Куляшова (212022, г. Магілёў, вул. Касманаўтаў, 1, Рэспубліка Беларусь). E-mail: petrushevskaya@msu.by

Information about the author

Petrushevskaya Yuliya Anatol'yevna – PhD (Philology), Assistant Professor, the Department of Theoretical and Applied Linguistics. Mogilev State A. Kuleshov University (1, Kosmonavtov str., 212022, Mogilev, Republic of Belarus). E-mail: petrushevskaya@msu.by

Пасмыніў 24.04.2024